

Importanța verbelor performative în discursul instituțional

Claudia-Raluca STAMATESCU*

<https://doi.org/10.52744/AUCSFLSA.2024.01.48>

Abstract

In this paper we aim to examine various classifications of performative verbs in the mainstream literature in order to highlight their complex nature and role in any type of discourse. In doing so, we shall consider a number of structural and functional characteristics, such as: transparency, conventionalization, degree of explicitness etc., with the help of which it can be explained why a particular verb may or may not receive the label „performative”. Even though performative verbs are not a grammatical category in their own right, fields such as linguistic philosophy and pragmatics gravitate around them, since they are essentially verbs that perform certain actions, rather than simply describing them (as conventional verbs do).

Keywords: *performative verbs, linguistics, speech act, communication*

1. Introducere

Cu mai bine de șase decenii în urmă, J.L. Austin, cunoscutul filosof al limbajului, a demonstrat în *How to Do Things with Words* (1962/1975; *Cum să faci lucruri cu vorbe*, traducere în limba română de Soreana Corneanu, cu o Prefață de Vlad Alexandrescu, 2005) că orice enunțare a unei propoziții în procesul de comunicare presupune realizarea unui act ilocuționar:

Cu ajutorul noțiunii de performativ, Austin își propune să dea seamă de o întreagă categorie de enunțuri care cu greu pot fi calificate drept adevărate sau false și pe care locutorii le rostesc cu scopul de a executa acțiuni. (Alexandrescu, 2005: 11)

2. J.L. Austin – prima încercare de tipologizare a verbelor performative și actelor de limbaj

Acest act ilocuționar (*illocutionary act*) sau enunț performativ (*a performative*)¹⁹⁴ poate avea valori diferite, în funcție de scopul urmărit de

* Universitatea din Craiova, stamatescuraluca@yahoo.com

¹⁹⁴ În limba engleză, verbul *to perform* este echivalent cu *to carry out, to do, to act (a face, a acționa)* – vezi și definiția furnizată de *Oxford Dictionary*: „[transitive] perform something to do something, such as a piece of work, task or duty” (www.oed.com).

locutor. Renunțând la distincția inițială *performativ v. constativ* și luând în considerare valoarea ilocuționară a enunțurilor („forța” acestora), care se aplică la diverse conținuturi și care poate fi exprimată cu ajutorul verbelor performative, Austin (1962) pune bazele clasificării actelor de vorbire, subdivizându-le în următoarele clase:

1) **acte verdictive** (En. *verdictives*) – acestea constau în „exprimarea unei judecăți, oficiale ori neoficiale, bazate pe probe ori motive referitoare la valori ori fapte” (Austin, 1962/2005: 141)¹⁹⁵; aceste judecăți sau verdictive emise „de un juriu, arbitru sau instanță de decizie” pot fi definitive sau provizorii, așa după cum precizează Austin (1962/2005: 139). Funcția lor este de a evalua, de a clasifica, de a diagnostica, de a aprecia etc. Exemplele includ, dar nu se rezumă la următoarele verbe performative: *a achita, a analiza, a aprecia, a calcula, a caracteriza, a citi ceva ca, a clasifica, a condamna, a considera, a cota, a crede, a data, a decide, a declara, a decreta, a descrie, a diagnostica, a estima, a evalua, a face astfel încât, a găsi, a hotărî, a ierarhiza, a interpreta ca, a înțelege, a judeca, a localiza, a o lua ca, a măsura, a nota, a plasa, a rându-i, a socoti, a valoriza* etc. (Austin, 1962/2005: 139, 141)

2) **acte exercitive** (*decizionale* – En. *exercitives*) – acestea presupun „exprimarea unei decizii în favoarea sau împotriva unei anumite acțiuni” (Austin, 1962/2005: 143) sau exercitarea unor anumite „puteri, drepturi ori influențe” (Austin 1962/2005: 140)¹⁹⁶. Valoarea ilocuționară poate fi marcată prin verbe performative precum: *a abroga, a absolvi, a acorda, a alege, a anula, a anunța, a aproba, a autoriza, a avertiza, a cere, a cerși, a comanda, a comunica, a concede, a concedia, a confirma, a consimți, a contramanda, a da (o amendă / sentință), a-și da demisia, a declara închis, a dedica, a delega, a destitui, a excomunica, a implora, a indica, a invalida, a încredința, a îndemna, a lăsa moștenire, a legifera, a nominaliza, a numi (în funcție), a obiecta, a oferi, a opune (un veto), a se opune, a ordona, a permite, a pleda, a presa, a pretinde, a proclama, a protesta, a provoca, a pune în joc, a recomanda, a recruta, a respinge, a retrage, a retrograda, a ruga, a sfătui, a soma, a suspenda (o sentință), a vota pentru* etc. (Austin 1962/2005: 139, 143-144). Searle (1979/1999: 8) comentează că *a solicita (request)* este un exemplu tipic de verb performativ cu valoare exercitivă pe care Austin nu îl include în lista sa.

Austin (1962/2005) delimitează și contextele de identificare și/sau utilizarea exercitivelor:

(1) *exercitări de funcții și numiri, candidaturi, alegeri, admiteri, demisii, concedieri și aplicații;*

¹⁹⁵ „delivering of a finding, official or unofficial, upon evidence or reasons as to value or fact so far as these are distinguishable” (Austin 1962: 151).

¹⁹⁶ „is the giving of a decision in favor of or against a certain course of action or advocacy of it...”, „a decision that something is to be so, as distinct from a judgment that it is so” (Austin 1962: 151).

- (2) *sfaturi, predici și petiții;*
 (3) *împuterniciri, ordine, sentințe și anulări;*
 (4) *administrarea întâlnirilor și afacerilor;*
 (5) *drepturi, solicitări, acuzații etc.*
 (Austin 1962/2005: 144)

3) **acte promissive** (*comisive* – En. *commissives*) – acestea au menirea „să angajeze vorbitorul la anumite acțiuni” (Austin 1962/2005: 144)¹⁹⁷, fiind deci identificate cu asumarea unei obligații sau declararea intenției. Au ca marcă a valorii ilocuționare verbe performative precum: *a accepta, a adopta, a se ajunge la, a se angaja (să), a apăra (o cauză), a anvisa, a avea de gând să, a avea intenția, a consimți, a-și da cuvântul, a-și declara intenția, a se dedica, a face (ca), a făgădui, a fi de acord, a fi de partea, a fi hotărât să, a fi în favoarea, a garanta, a intenționa, a îmbrățișa (o cauză), a încheia un contract, a jura (să), a lega un acord, a se lega să, a se opune, a paria / a pune pariu că, a plănuși, a promite, a(-și) propune să, a sta zălog pentru, a susține (o cauză) etc.* (Austin 1962/2005: 144-145).

4) **acte comportamentive** (*comportamentale / behabitative* – En. *habbitives*) – acestea „presupun reacții la comportamentul și soarta altor persoane, precum și atitudini și exprimări de atitudini față de purtarea anterioară ori iminentă a unei alte persoane” (Austin 1962/2005: 146)¹⁹⁸. Verbele *comportamentale* cu valoare ilocuționară includ: *a aduce tribut, a aplauda, a aproba, a bea în sănătatea, binecuvânta, a blestema, a compătimi, a critica, a-și cere scuze, a compătimi, a congratula, a deplânge, a nu deranja, a desfide, a detesta, a-și dori, a face complimente, a-și exprima simpatia, a felicita, a fi alături de, a fi în favoarea, a fi nemulțumit de, a încredința, a mulțumi, a neglija, a se plânge de, a protesta, a provoca, a se ridica împotriva, a toasta, a ura bun venit / drum bun etc.* (Austin 1962/2005: 146). Searle (1979/1999: 9) sugerează că Austin marginalizează această clasă de verbe performative prin etichetarea lor drept „a shocker” („șocante”) și că încadrarea în clasa comportamentivelor a unor verbe precum *a îndrăzni, a protesta, a provoca* și *a sfida* este oarecum surprinzătoare.

5) **acte expozitive** (En. *expositives*) – sunt folosite pentru „a expune un punct de vedere, de a conduce un argument și de a clarifica întrebări și referințe” (Austin 1962/2005: 147)¹⁹⁹. Austin atrage

¹⁹⁷ „The whole point of a commissive is to commit the speaker to a certain course of action” (Austin 1962: 151).

¹⁹⁸ They include „the notion of reaction to other people's behaviour and fortunes and of attitudes and expressions of attitudes to someone else's past conduct or imminent conduct.” (Austin 1962: 151).

¹⁹⁹ „are used in acts of exposition involving the expounding of views, the conducting of arguments and the clarifying of usages and references” (Austin 1962: 151).

atenția asupra valențelor multiple ale expozitivelor, în sensul că pot fi recategorizate drept verdictive (de exemplu, *a analiza, a clasifica, a interpreta*), exercitive (de exemplu, *a argumenta, a concede, a insista, a îndemna*), comportamentive (de exemplu, *a ezita (cu privire la), a obiecta*), și chiar promisivă (de exemplu, *a accepta, a defini, a depune mărturie, a fi de acord, a jura, a susține (pe cineva)*). Alte (numeroase) verbe performative folosite în cazul actelor expositive sunt: *a accentua, a accepta, a adera la, a afirma, a analiza, a argumenta, a clasifica, a concede, a conchide prin, a corecta, a crede, a deduce, a defini, a depune mărturie, a descrie, a distinge, a explica, a fi de acord, a formula, a identifica, a înțelege, a ilustra, a începe prin, a nega, a postula, a remarca, a obiecta, a informa, a evalua, a explica, a informa, a interpreta, a se îndoii, a întreba, a jura, a menționa, a nega, a neglija, a numi, a obiecta la, a postula, a presupune, a privi ca, a raporta, a răspunde, a recunoaște, a se referi (în continuare) la, a relata, a remarca, a replica, a repudia, a retrage, a revizui, a ridica (o problemă), a spune, a ști, a vrea să spună etc.*

Pentru a ne face să înțelegem că granițele între aceste categorii sunt fluide și nu rigide, Austin (1962/2005: 140 *et passim*) le abordează comparativ și contrastiv. De exemplu, în comparație cu exercitivele, verdictivele presupun exercitarea unei poziții oficiale (a unui juriu, judecător, arbitru), actele verdictive având, prin urmare, și un caracter executiv. În acest context, *a considera* și *a interpreta* sunt comune ambelor categorii; în plus, *a acorda* și *a absolvi* sunt considerate exercitive care se bazează pe verdictive. Prin contrast cu promisivă, verdictivele produc efecte juridice, însă, în același timp, ca și promisivă exprimă un angajament (pe viitor) – în acest punct, Austin (1962/2005: 145) face precizarea că trebuie să luăm în considerare două tipuri de acțiuni unde verdictivele devin promisivă și anume: acțiuni „necesare pentru consecvența cu verdictul și pentru susținerea lui” și acțiuni „care pot fi ori pot implica consecințe ale verdictului”. Angajamentul este presupus și de unele exercitive cum ar fi *a autoriza, a concede, a confirma, a consimți, a da, a delega, a oferi, a permite, a pune în joc etc.* – constatăm, deci, arii de interferență multiplă. Austin (1962/2005) explică:

Conexiunea dintre un exercitiv și actul de a te angaja este la fel de strânsă ca legătura dintre semnificație și implicație. Este evident că a numi pe cineva în funcție sau a boteza ne angajează la ceva, dar am spune mai degrabă că ele conferă (sau schimbă sau elimină) puteri, drepturi, nume etc. (Austin 1962/2005: 144)

Exercitivele și promisivă pot fi cu greu diferențiate dacă avem drept criteriu că orice act angajează anumite consecințe. Dacă raportăm

verdictivele la comportamentive, aria de suprapunere conceptuală și semantică se referă la adoptarea unei anumite atitudini față de o persoană; exercitive precum *a aproba*, *a încredința*, *a protesta*, *a provoca*, *a recomanda* etc. promisiivele implică și ele adoptarea unei atitudini, indicând angajarea la un anumit tip de comportament sau la evitarea acestuia, tot așa cum comportamentivele pot fi considerate reacții la un anumit tip de comportament care duc la angajarea față de acest tip de comportament. Comportamentivele pot indica reacția la exercitarea autorității și, astfel, se situează la limita cu exercitivele – de exemplu, *a neglija*, *a protesta*, *a provoca*, *a recomanda* etc. În comparație cu expozitivele, verdictivele fac și ele anumite clarificări, clarifică o expunere; exercitive precum *a obiecta*, *a respinge*, *a retrage* etc. pot fi recategorizate ca expozitive în contextul argumentării sau al conversației. Promisiive precum *a garanta*, *a (în)jura*, *a promite* pot fi considerate expozitive în cazul în care, de exemplu, promitem că nu am făcut ceva rău și că nu vom face astfel de acțiuni; alte promisiive cum ar fi *a analiza*, *a apăra / menține (o poziție)*, *a defini*, *a (nu) fi de acord*, *a numi*, *a presupune*, *a susține (pe cineva)* etc. sunt la zona de graniță dintre expozitive și promisiive (în mod inerent). În consecință, toate aceste argumente ne conduc spre ideea unui continuum și nu a unor delimitări rigide, orice clasificare fiind relativă și sub semnul provizoratului așa cum pleda însuși Austin (1962: 151): „putting any of this forward as in the very least definitive”.

3. Taxonomia lui John Searle

John Searle (1976, 1979/1999) identifică cinci clase (sau categorii de bază) ale actelor de vorbire, pornind de la premisa că ar trebui să existe un principiu clar și care să fie aplicat în mod consecvent în clasificarea verbelor performative, recunoscând în același timp că nicio taxonomie nu va include categorii clar delimitate:

1) **asertivele** (care se referă la diverse afirmații pe care locutorul și le asumă (ca fiind adevărate), cu valoare instrumentală, En. – *assertives*) – în această categorie intră următoarele verbe performative: *a adevăra*, *a afirma*, *a confirma*, *a informa*, *a insista*, *a deduce*, *a depune mărturie*, *a nega*, *a notifica*, *a se plânge*, *a presupune*, *a previziona*, *a prezice*, *a recomanda*, *a sugera* etc. care descriu o stare de fapt („telling how things are” – Frank Kannetzky 2002: 70; vezi și exemplele discutate de Aloysius Martinich 2002: 95). Pentru John Searle (1979, 1989) faptul că locutorul își asumă acțiunea exprimată de verbele asertive nu implică și faptul că locutorul intenționează neapărat ca interlocutorul să le înțeleagă, să le atribuie o valoare comunicativă – cu alte cuvinte, locutorul crede că are obligația să facă aceste afirmații. Searle (1979/1999: 12) aduce în discuție verbele *a se lăuda (boast)* și *a se plânge (complain)* ca fiind marcate de un interes din

partea locutorului, în timp ce *a concluziona* (*conclude*) și *a deduce* (*deduce*) au valoare anaforică în discurs – este subliniată astfel compoziția eterogenă a acestei clase (ca de altfel și a celorlalte clase de verbe performative, opinăm noi). Searle suprapune asertivele (în mare măsură) *expozitivelor* și *verdictivelor* în taxonomia lui Austin, însă propune și un test de detectare a asertivelor: valoarea de adevăr sau fals. La nivel sintactic, verbele asertive sunt în general urmate de *That-Clause* în limba engleză (completivă): „I state that it is raining”, „I predict he will come”, urmărind structura de adâncime: *Subiect (persoana întâi – I) + verb asertiv + that-clause* (Searle 1979/1999: 19 et passim).

2) **directivele** (cererile, inclusiv întrebările, sfaturile etc., En. *directives*) – verbele performative care pot exprima o valoare perlocuționară, aceea de a determina interlocutorul să acționeze în sensul dorit („bringing people to do something” – Kannetzky 2002: 70) includ: *a cere, a comanda, a implora, a insista, a instrui, a invita, a ordona, a pleda, a (se) ruga, a sfătui, a solicita* etc. Searle (1991: 100) introduce noțiunea de *încercare oficială* (*official attempt*) pentru a desemna acele directive prin care locutorul nu intenționează ca interlocutorul să performeze acțiunea în cauză – Siebel (2002: 130 et passim) contraargumentează prin faptul că directivele urmăresc în implicit ca interlocutorul să acționeze într-un anumit fel, prin instituirea unor reguli (instituționale). Credem, însă, ca și Searle (1979/1999: 13) că această direcționalitate se manifestă în grade diferite de intensitate – vezi, de exemplu, *a invita, a sfătui* (grad scăzut) v. *a implora, a insista* (grad crescut). Directivele (actele ilocuționare) prezintă, de obicei, următoarea structură sintactică în limba engleză: *Subiect (persoana întâi – I) + verb directiv + you + you Fut Vol Verb (NP) (Adv)* – de exemplu: „I order you to leave” (Searle 1979: 19 et passim).

3) **comisivele** (care presupun asumarea unor angajamente – En. *commissives*) – verbele performative definite prin valoarea ilocuționară proprie acestor acte de vorbire („committing oneself to do something” – Kannetzky 2002: 70) sunt: *a amenința, a se angaja, a făgădui, a garanta, a jura, a paria, a prefera, a promite, a refuza* etc. (vezi și exemplele aduse de Martinich 2002: 95). Prin simetrie, Searle (1979/1999: 14) plasează comisivele în linie cu directivele prin faptul că, de această dată, locutorul își impune să acționeze într-un anumit mod. Comisivele (actele ilocuționare) au, de obicei, următoarea structură sintactică de adâncime în limba engleză: *Subiect (persoana întâi – I) + verb comisiv + you + you Fut Vol Verb (NP) (Adv)* – de exemplu: „I promise to pay you the money”, „I vow to get revenge” (Searle 1979/1999: 19 et passim).

4) **expresivele** (acte care servesc la exprimarea unor stări psihologice și acte comportamentale – En. *expressives*) – verbele performative care exprimă valori ilocuționare expresive („expressing

feelings, attitudes” – Kannetzky 2002: 70, implicând și condiția de sinceritate postulată de Austin (1962)) sunt: *a-și cere scuze, a compătimi, a complimenta, a deplânge, a felicita, a lăuda, a mulțumi, a protesta, a saluta, a se scuza, a ura bun venit* etc. Searle (1969: 16) introduce noțiunea de *direction of fit*, ca încercare de mapare a structurii și semnificației lingvistice la realitatea extralingvistică și viceversa – de exemplu, în propoziția „I apologize for having stepped on your toe” („Îmi cer scuze pentru faptul că ai fost călcat pe picior”), locutorul nu are intenția de a pretinde că interlocutorul a fost călcat pe picior și nici că a făcut tot posibilul să se întâmple acest lucru prin utilizarea formei de Gerund în loc de That-clause (*„I apologize that I stepped on your toe”, propoziție incorectă, de altfel în limba engleză, care s-ar traduce în limba română prin „Îmi cer scuze că te-am călcat pe picior”). Actele expressive sunt caracterizate de următoarea structură sintactică de adâncime în limba engleză: *Subiect (persoana întâi – I) + verb expresiv + you + I/you VP (Adv)* – de exemplu: „I congratulate you on winning the race”, „I apologize for behaving badly” (Searle 1979/1999: 19 *et passim*).

5) **declarativele** (diverse acțiuni instituționale menite să schimbe anumite stări de fapt – En. *declarations*, „changing something in the social world” – Kannetzky 2002: 70)) – de exemplu, *a amâna, a andosa, a aresta, a binecuvânta, a boteza, a căsători, a concedia, a consacra, a declara, a demisiona, a denunța, a destitui, a excomunica, a numi (într-o funcție), a susține* etc. Searle (1989) distinge între *declarative extralingvistice* cum ar fi *a amâna (o întâlnire), a declara război, a declara soț și soție* etc. și *declarative pur lingvistice* cum ar fi *a afirma, a ordona, a promite* etc., criteriul fiind acela că în primul caz se impune existența unei instituții sau autorități competente, relevante. Searle (1979/1999: 17) susține că declarativele elimină distincția fundamentală operată de Austin (1962) între *constatative (constatives* – incluzând constatări, afirmații) și *performative (performatives* – incluzând promisiuni, avertismente, pariuri etc.). O afirmație poate fi interpretată drept promisiune în conformitate cu *direction of fit* – în acest sens, declarativele reprezintă un caz particular, ele devenind performative dacă actele ilocuționare corespunzătoare sunt realizate cu succes. Cu alte cuvinte, sistemul de reguli reflectat în declarative nu este numai unul lingvistic (limbaj standardizat), ci și extralingvistic, social, instituțional (anumite convenții, ritualuri; diviziunea socială a muncii – adică îndeplinirea unor roluri și obligații sociale și profesionale etc.). Searle (1979/1999: 18) observă că unele verbe declarative se suprapun cu unele verbe asertive în virtutea faptului că în anumite circumstanțe există anumite persoane sau autorități desemnate să afirme anumite lucruri, să ia anumite decizii etc. după îndeplinirea procedurii oficiale, desigur. În plus, unele afirmații capătă forța unor

decalarații la nivel instituțional – Searle (1979/1999: 18) constituie o categorie hibrid: *declarații asertive (assertive declarations)*, bazate pe condiția de sinceritate. Searle (1979/1999: 24) readuce în discuție asertivele, caracterizate de structura: *Subiect (persoana întâi – I) + verb declarativ + NPt + NPt be pred. – de exemplu: „I call him a liar”, evidențiind restricțiile impuse în acest caz și care nu se regăsesc la celelalte categorii de performative. Searle ridică problema justificării acestei categorii în taxonomia lui Austin (1962) și aduce o explicație la nivel semantic:*

*Often, in assertive discourse, we focus our attention on some topic of discussion. The question is not just what is the propositional content we are asserting, but what do we say about the **object(s)** referred to in the propositional content: not just what do we state, claim, characterize, or assert, but how do we describe, call, diagnose or identify //, some previously referred to topic of discussion. ... These assertive illocutionary verbs give us a device for isolating topics from what is said about topics. (Searle 1979/1999: 25)*

*(Adesea, în discursul asertiv, ne concentrăm atenția asupra subiectului în discuție. Întrebarea nu se referă doar la ce reprezintă conținutul propozițional pe care îl afirmăm, dar și ce spunem despre **obiectul(le)** la care se face referire în conținutul propozițional: nu doar ce afirmăm, pretindem sau caracterizăm, dar și cum descriem, denumim, diagnosticăm sau identificăm //, subiectul la care facem referire anterior. ... Aceste verbe ilocutionare asertive ne furnizează un instrument pentru a izola subiectul de ceea ce se spune despre subiect. – t.n.)*

Searle (1979/1999: 25) consideră că propozițiile de genul „He is a liar” („Este un mincinos”) și „He has appendicitis” („Are apendicită”) sunt, de fapt, declarații (*statements*), ceea ce explică la nivel sintactic faptul că declarațiile au următoarea structură de adâncime în limba engleză: *Subiect (persoana întâi – I) + verb declarativ NPt + NPt be pred – de exemplu „I find you guilty as charged”, „I now pronounce you man and wife”. Există și cazuri când declarațiile au o structură de adâncime similară cu cea a directivelor: Subiect (persoana întâi – I) + verb declarativ + NP – de exemplu, „I fire you” (Searle 1979/1999: 27).*

Searle (1979/1999: 10) exemplifică cazurile de interferență multiplă prin verbul *a descrie* (En. *describe*), pe care Austin (1962) îl situa la granița dintre verdictive și expositive, ceea ce se justifică prin faptul că acest verb poate desemna simultan furnizarea unei informații, oficiale sau neoficiale, și expunerea unui punct de vedere, pe baza unor dovezi sau argumente (vezi Austin 1962: 161-162). Argumentația lui Searle merge mai departe cu exemplele verbelor performative *a afirma (affirm, state)*, *a concluziona (conclude)*, *a deduce (deduce)*, *a identifica (identify)* *a nega*

(*deny*), pe care Austin (1962) le încadrează în clasa expozitivelor, dar care pot funcționa și ca verdictive. Pe de altă parte, Searle (1979/1999: 10) identifică verdictive pure (la nivel discursiv) cum ar fi *a începe prin (begin by)*, *a trece la (turn to)* sau *a chema (call)*, *a defini (define)*, *a neglija (neglect)*, *a postula (postulate)* etc. (unde nu se pune problema argumentării sau aducerii de dovezi). Obiecțiile lui Searle (1979/1999: 10) privesc și încadrarea unor verbe precum *a îndrăzni (dare)*, *a provoca (challenge)*, *a sfida (defy)* în aceeași categorie – *comportamentive* – cu *a-și cere scuze (apologize)*, *a deplânge (deplore)*, *a mulțumi (thank)*, *a ura bun venit (welcome)*, motivul invocat de Searle fiind acela că *a îndrăzni (dare)*, *a provoca (challenge)* și *a sfida (defy)* implică acțiuni subsecvente ale locutorului și ar trebui mai degrabă încadrate cu verbe precum *a comanda (command)*, *a interzice (forbid)* și *a ordona (order)*, i.e., *exercitive* în categoriile definite de Austin (1962). În plus, Searle (1979/1999: 10) sancționează clasificarea verbelor *a comanda (command)*, *a interzice (forbid)* și *a ordona (order)* în categoria exercitivelor, cu scopul vădit de a propune o taxonomie alternativă (însă nu soluții definitive, în opinia noastră). Drept argument, verbe precum *a insista (insist)* și *a sugera (suggest)* prezintă diferite valori de întrebuințare pentru Searle (1979/1999: 27 et passim) – „I insist that we go to the movie” („Insist să mergem la film”), „I suggest that we go to the movies” („Sugerez să mergem la film”), cu valoare directivă v. „I insist that the answer is found on p. 16” („Insist că răspunsul este la p. 16”), „I suggest that it is found on p. 16” („Sugerez că răspunsul este la p. 16”) – cu valoare asertivă, diferența fiind data de gradul de intensitate (Searle 1979/1999: 27 et passim). Aceeași discuție o comport și verbele *a anunța (announce)*, *a face o aluzie (hint)* și *a mărturisi (confide)*. Verbul *a promulga (promulgate)* poate avea atât valoare directivă, cât și asertivăș același lucru se susține și pentru verbele *a avertiza (warn)* și *a sfătui (advise)*. Searle (1979/1999: 29) consideră că aceste valențe multiple și încadrări categoriale sunt generate de lipsa unor criterii clare de clasificare și pledează pentru păstrarea unor categorii inclusive și puține la număr care să poată fi astfel operaționale; prin urmare verbele performative (utilizem aici termenul generic, hiperonimic pentru toate categoriile) sunt apte să ne indice cum stau lucrurile, cum îi determinăm pe ceilalți să acționeze, că ne asumăm să facem anumite lucruri, că ne exprimăm sentimentele și atitudinile și că ceea ce spunem poate produce schimbări.

Referindu-se la taxonomia propusă de Searle (1976, 1979/1999), Martinich (2002: 103) atrage atenția asupra hibridizării acestor categorii și exemplifică prin faptul verbe performative precum *a achita (acquit)*, *a găsi vinovat (find guilty)* pot fi etichetate drept *asertive declarative* (En. *assertive declaratives*). În același spirit, Mark Siebel (2002: 132)

postulează condiția de disjunctivitate (*disjunctiveness*) în încercarea de a stabili apartenența verbelor performative la o categorie – condiția ca un verb performativ să aparțină unei anumite clase este să nu facă parte simultan din altă clasă, cu alte cuvinte să actualizeze contextual o anumită valoare (care le elimină pe celelalte în contextual dat). Tot Mark Siebel (2002: 133) opinează că în cazul declarativelor ducerea la îndeplinire a actului ilocuționar este o condiție necesară, în timp ce în cazul expresivelor, aceasta devine o condiție necesară și suficientă.

Al Martinich (2002: 96) critică contribuția lui John Austin (1962), apreciind că John Searle poate fi considerat canonic în clasificarea verbelor performative: „his good old theory” – Searle propunând atât criterii semantice cât și sintactice. Principiul invocate de Martinich în favoarea lui Searle este *direction of fit* prin care se diferențiază categoriile de verbe performative: astfel, directivele și comisivele au „world-to-word direction of fit” (maparea se face dinspre realitatea extralingvistică spre cea lingvistică), în cazul asertivelor avem „word-to-world direction of fit” (maparea se face invers, dinspre realitatea lingvistică spre cea extralingvistică), în cazul expresivelor nu există mapare, iar în ceea ce privește declarativele cele două realități, lingvistică și extralingvistică sunt mapate deja la nivel instituțional. Un alt criteriu de departajare este cel al condiției de sinceritate (preluată de la Austin) – asertivele presupun convingerea locutorului; directivele implică dorința locutorului, commissives sunt legate de intenție; expresivele au la bază o atitudine favorabilă sau nefavorabilă; declarativele nu implică această condiție de sinceritate. Reamintim și faptul că Searle (1979/1999) propune și criterii sintactice de delimitare a categoriilor de verbe performative, în speță, fiind vorba de structura de adâncime specifică fiecărui tip. De altfel, trebuie să menționăm și faptul că Geoffrey Leech propunea și el în 1976 criterii sintactice în identificarea tipurilor de performative tot la nivelul structurii de adâncime, însă aplicarea acestui criteriu viza departajarea performativelor (în general) de alte tipuri de enunțuri (vezi *The Performative Hypothesis* – Ross 1970 – conform căreia în structura de adâncime a fiecărei fraze există o propoziție dominantă în care subiectul este locutorul, verbul este de tip performativ iar complementul indirect este interlocutorul), susținând că enunțurile performative sau actele de vorbire sunt rare în comparație cu alte tipuri de enunțuri:

(17) (I) ((

+V
+performative
.....

) (you) (It was written by Ann and myself))

(Leech 1976: 84)

Keith Allan (1997: 4141) furnizează ceea ce denumește o listă minimală de verbe performative (fără a le diviza în subcategorii), multe dintre acestea le regăsim și în exemplele furnizate de Austin (1962) și Searle (1979/1999): *abjure, abolish, accept, acknowledge, acquit, admit, admonish, advise, affirm, agree to, announce, answer, apologize, ascribe, ask, assent, assert, assess, assume, authorize, baptize, beg, bet, bid, call upon, caution, charge, christen, claim, classify, command, commiserate, compliment, concur, congratulate, conjecture, convict, counsel, declare, declare out, delegate, demand, demur, deny, describe, diagnose, disagree, dispute, donate, dub, excuse, exempt, fire, forbid, give notice, grant, guarantee, guess, hire, hypothesize, identify, implore, inform, instruct, license, name, notify, offer, order, pardon, permit, plead, pray, predict, prohibit, promise, proscribe, query, question, rank, recommend, refuse, reject, renounce, report, request, require, rescind, resign, sanction, say, sentence, state, submit, suggest, summon, suppose, swear, tell, testify, thank, urge, volunteer, vouch for, warn, withdraw* (Ro. – a se dezice de, a aboli, a accepta, a recunoaște, a achita, a admite, a admonesta, a sfătui, a afirma, a consimți, a anunța, a răspunde, a-și cere scuze, a atribui, a cere, a consimți, a aprecia, a-și asuma, a autoriza, a boteza, a implora, a paria, a licita, a convoca, a avertiza, a acuza, a pretinde, a clasifica, a comanda, a compătimi, a complimenta, a felicita, a presupune, a condamna, a declara, a delega, a dezamăgi, a nega, a descrie, a diagnostica, a (nu) fi acord, a disputa, a dona, a numi, a se scuza, a scuti, a concedia, a interzice, a anunța, a acorda, a garanta, a previziona, a angaja, a emite ipoteza că, a identifica, a informa, a instrui, a permite, a înștiința, a oferi, a ordona, a iertată, a îngădui, a ruga, a prezice, a promite, a proscribe, a interoga, a întreba, a clasifica, a recomanda, a refuza, a respinge, a raporta, a anula, a demisiona, a sancționa, a da o sentință, a sugera, a presupune, a jura, a depune mărturie, a mulțumi, a îndemna, a retrage).

4. Modelul hexagonal al lui Kent Bach și Robert Harnish

Kent Bach și Robert Harnish (1979: 40 *et passim*) propun o taxonomie cu șase mari categorii de verbe performative, dintre care două realizează acte ilocuționare non-comunicative și două realizează acte ilocuționare comunicative. Autorii descriu această taxonomie ca fiind explicită și completă. Categoriile de verbe performative asignate actelor ilocuționare non-comunicative sunt:

1. efective
2. verdictive.

Actele ilocuționare comunicative sunt asociate cu următoarele categorii de verbe performative:

1. **constatative** (*constatives*) corespund *expozitivelor* în taxonomia lui Austin (1962) și *representativelor* în taxonomia lui Searle (1979). *Constatativele* exprimă convingerea locutorului și intenția sau dorința

acestui ca și interlocutorul să împărtășească această convingere. Constatativele înglobează alte subcategorii: **asertive (assertives)**, **predictive (predictives)**, **descriptive (descriptives)**, **retrodictive (retrodictives)**, **ascriptive (ascriptives)**, **informative (informatives)**, **confirmative (confirmatives)**, **concesive (concessives)**, **retractive (retractives)**, **asentive (assentives)**, **disentive (dissentives)**, **disputative (disputatives)**, **responsive (responsives)**, **sugestive (suggestives)** și **supozitive (suppositives)**.

2. **directive (directives)** – exprimă intenția locutorului ca atitudinea exprimată să constituie motivul pentru care interlocutorul va face acțiunea respectivă. Directivele includ: **requestives**, **questions**, **requirements**, **prohibitives**, **permissives** și **advisories**. Aceasta corespund *exercitivelor* în taxonomia lui Austin (1962) și directivelor în taxonomia lui Searle (1979).

3. **comisive (commissives)** implică intenția sau convingerea locutorului care își asumă anumite obligații (în anumite condiții). Aceasta corespund *comisivelor* în taxonomia lui Austin (1962) și a lui Searle (1979). Comisivele se subdivizează în **promises** și **offers**.

4. **expresivele (acknowledgements)** corespund comportamentivelor în taxonomia lui Austin (1962) și expresivelor în taxonomia lui Searle (1979). Expresivele exprimă sentimente cu privire la interlocutor sau intenția locutorului de a satisface anumite așteptări, de face cunoscute anumite sentimente și convingeri.

5. Concluzii

Există diverse clasificări ale verbelor performative și actelor de limbaj în literatura de specialitate, dintre care noi am selectat trei taxonomii canonice pentru a evidenția natura și rolul lor complex al acestora în contextele de utilizare a limbii, mai ales la nivel discursiv. Pentru a identifica punctele de convergenți și de divergență între cele trei modele pragmatice, am operat cu o serie de caracteristici structurale și funcționale, cum ar fi: transparența, convenționalizarea, gradul de explicitare etc., cu ajutorul cărora se poate explica de ce un anumit verb poate primi sau nu eticheta de „verb performativ”. Chiar dacă verbele performative nu sunt o categorie gramaticală în sine, domeniul precum filosofia lingvistică și pragmatica gravitează în jurul lor, deoarece ele sunt în esență verbe care efectuează anumite acțiuni pe care nu le descriu pur și simplu (așa cum este cazul verbelor noționale sau convenționale).

Bibliografie

- Allan, K. 1997. „Speech act hierarchy, locutions, illocutions and perlocutions”, în *Concise Encyclopedia of the Philosophy of Language*, ed. Peter Lamarque, Oxford: Elsevier Science, 4141-4142. (
- Austin, J.L. 1962/1975. *How to Do Things with Words*. Oxford: Oxford University Press.
- Austin, J.L. 2005. *Cum să faci lucruri cu vorbe?*, trad. de Sorana Corneanu. Pitești: Ed. Paralela 45.
- Bach K., Harnish, Robert M. 1979. *Linguistic Communication and Speech Acts*. Cambridge: Cambridge MIT Press.
- Bach, K. 1994. „Meaning, Speech Acts and Communication”, în *Basic Topics in the Philosophy of Language*, ed. Robert M. Harnish. Hoboken: Prentice-Hall.
- Kannetzky, F. 2002. „Expressibility, Explicability, and Taxonomy”, în *Speech Acts, Mind, and Social Reality*, ed. Günther Grewendorf, Georg Meggle. Berlin: SpringerLink, 65-82.
- Leech, G.N. 1983. *Principles of Pragmatics*. London & New York: Longman.
- Martinich, A.P. 2002. „On the Proper Treatment of Performnatives”, în *Speech Acts, Mind, and Social Reality*, ed. Günther Grewendorf, Georg Meggle. Berlin: SpringerLink, 93-104.
- Searle, J.R. 1982. „Expression and Meaning: Studies in the Theory of Speech Acts”, *The Philosophical Review*, 91(3): 488-493.
- Searle, J.R. 1979. *Expression and meanings*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Searle, J.R. 2010. *Making the social world. The structure of human civilization*. Oxford: Oxford University Press.
- Siebel, M. 2002. „What Is an Illocutionary Point?”, în *Speech Acts, Mind, and Social Reality*, ed. Günther Grewendorf, Georg Meggle. Berlin: SpringerLink, 125-140.